

โคกสำโรง

เมืองละครสำโรง

“โคกสำโรง” เป็นชื่ออำเภอหนึ่งของจังหวัดลพบุรี เดิมเคยเป็นเมืองเก่ามาก่อนยังปรากฏคูเมืองเหลืออยู่ในปัจจุบัน ในหนังสืออักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ได้กล่าวถึงอำเภอโคกสำโรงนี้ไว้ว่า “เดิมเป็นเมืองเก่า เมืองระหว่างทางจากลพบุรีไปเมืองศรีเทพ มีถนนจากบ้านถนนอิฐ บ้านท่าแค โคกกะเทียม เป็นถนนกว้าง สร้างครึ่งขอม มีวัดร้างฝีมือครึ่งสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ปรากฏอยู่ในตำบลนี้ คงจะได้เสด็จมาประพาสที่นี่เสมอ เพราะโปรดการประพาสป่าและล่าสัตว์”

เหตุที่มีชื่อว่า “โคกสำโรง” นั้น ก็สันนิษฐานกันว่า คงจะมาจากนิยายที่เล่ากันต่อๆ มาว่า ตำบลอันเป็นที่ตั้งของอำเภอโคกสำโรงนี้เดิมเป็นเมืองเรียกว่า “เมืองละครสำโรง” โดยเหตุว่าเมื่อเศรษฐีสร้างเมืองขึ้นขึ้น ได้มีละครเล่นประจำเมืองอยู่ ๓ โรง จึงเรียกกันว่าเมืองละครสามโรง แล้วเพี้ยนมาเป็นเมืองละครสำโรง แต่ต่อมาการเรียกชื่อ

กลายเป็น “โคกสำโรง” ก็มีคนสันนิษฐานกันว่า เมื่อเมืองละครสำโรงร้างไปแล้ว ตามเนินดินเหล่านั้นได้มีต้นสำโรงขึ้นอยู่มากมาย จึงเรียกกันว่า “โคกสำโรง” เสียเลย จากลักษณะในปัจจุบันอำเภอโคกสำโรงยังมีคูเมืองและเนินดินเหลืออยู่ ทั้งยังมีวัดเก่า ๆ ที่มีซากอิฐเหลืออยู่หลายแห่ง อาจจะเป็นเมืองผ่านระหว่างลพบุรีไปศรีเทพ ดังกล่าวแล้วในตอนต้นก็ได้

อำเภอโคกสำโรงนั้น ตั้งที่การอำเภออยู่ที่ตำบลพุกา ซึ่งอยู่ในท้องที่อำเภอบ้านหมี่ในปัจจุบัน ตั้งอยู่ที่ตำบลพุกา ประมาณ ๑ ปี จึงได้ย้ายไปตั้งที่โคกสำโรง เรียกว่า “อำเภอสระโบสถ์” ต่อมาจึงเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอโคกสำโรง ตามตำบลที่ตั้งที่ว่า การอำเภอ และให้ตรงกับที่เคยเป็นเมืองเก่ามาก่อน อำเภอโคกสำโรงในปัจจุบันห่างจากตัวจังหวัดลพบุรี ประมาณ ๓๖ กิโลเมตร มีถนนพหลโยธินผ่านตัวอำเภอ

ปัจจุบันนี้อำเภอโคกสำโรง แบ่งการปกครองออกเป็น ๘ ตำบล คือ ๑. โคกสำโรง ๒. ชอนสารเดช ๓. ถลุงเหล็ก ๔. เพนียด ๕. มหาโพธิ์ ๖. สระโบสถ์ ๗. หลุมข้าวและ ๘. ห้วยโป่ง

ชื่อหมู่บ้านตำบลที่มีผู้เล่ากันต่อ ๆ มา เท่าที่ทราบมีดังนี้

ถลุงเหล็ก นอกจากชื่อ^๕นี้จะเป็ชื่อตำบลแล้วยังเป็นชื่อคลองอีกด้วย และมีวัดเล็ก ๆ อยู่วัดหนึ่งชื่อวัดสมิงโลหะมงคล มีเรื่องเล่ากันว่าราวสมัยอยุธยาหรือสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีพวกครัวมอญอพยพลงมาตั้งทำการชุดบ่อเหล็กแล้วเอาไปถลุงทำอาวุธ นายกองมอญคงมีตำแหน่งสมิงโลหะมงคล จึงมีวัดชื่อวัดสมิงโลหะมงคล และหมู่บ้าน^๕จึงมีชื่อว่า “ถลุงเหล็ก” แต่^๕นั้นมา และเหล็กที่ชุดก็คงชุดเอาไปจาก เขาทับควาย นั้นเอง ซึ่งเดิมทีเดียวเหล็กที่เขาทับควายนี้ คนไม่รู้ว่าเป็นเหล็ก คิดว่าเป็นหินชุดเอาไปทำถนนเสียมากมาย ลักษณะเหล็กมีสีเลือดหมูปนดำ บางท่านเรียกว่าเขาทับควาย และจากที่เหล็กมีสีเลือดหมูปนดำ จึงมีตำนานเกี่ยวกับเรื่องรามเกียรติ์ว่าเป็นเลือดของทราพีตอนต่อสู้กับทราพีผู้เป็นพ่อ

เพนียด เข้าใจว่าคงจะเป็นเพนียดคล้องช้างในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชมาก่อนก็ได้ จึงตั้งชื่อตำบล^๕นี้ว่า “เพนียด” *
 *
 *

โบราณวัตถุสถานในท้องที่อำเภอโคกสำโรง

วัดเขาวงพระจันทร์

วัดเขาวงพระจันทร์^๕ อยู่เชิงเขาวงพระจันทร์ หรือเขานางพระจันทร์ ชันกับตำบลห้วยโป่ง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ห่างจากศาลากลางจังหวัด ๒๘ กิโลเมตร หรือตรงหลักกิโลเมตรที่ ๑๗๘ ตามถนนพหลโยธิน จากนั้นจะมีทางแยกเลี้ยวขวาเข้าไปยังวัดเขาวงพระจันทร์ ซึ่งเป็นถนนลูกรังอีกประมาณอีก ๕ กิโลเมตร ก็จะถึงวัดเขาวงพระจันทร์ ซึ่งมีชื่อเสียงที่สุดที่วัดนี้ เพราะว่าสิ่งที่คนต้องการจะไปนมัสการกันปีละมาก ๆ นั้น เป็นรอยพระพุทธรบาท ซึ่งอยู่บนยอดเขาสูงชันต่างหาก

วัดเขาวงพระจันทร์เป็นแต่เพียงวัด ซึ่งอยู่เชิงเขาเท่านั้น เราจะต้องเดินขึ้นบันไดอีกประมาณ ๓๐๖๗ ชัน (ทั้งนี้ไม่นับรวมตอนที่เส้นทางลาดเฉย ๆ ซึ่งมีอยู่หลายตอน) จึงจะถึงยอดเขา และได้นมัสการรอยพระพุทธรบาทที่นั่น ยอดเขานี้ถ้าวัดตามทางบันไดจะได้ประมาณ ๑๖๘๐ เมตร หรือวัดตามแนวตั้ง หรือจากระดับน้ำทะเลจะได้

ประมาณ ๖๔๔ เมตร การเดินทางขึ้นไปจนกว่าจะถึงยอดเขา^{นี้} จะกินเวลาประมาณ ๒ ชั่วโมงเศษก็เดียว จึงนับว่ายอดเขา^{นี้}สูงไม่น้อยและเสียเวลาเดินทางขึ้นไปนานและเหนื่อยมากเออการ เคยเล่ากันต่อๆ มาว่า ถ้าใครขึ้นไปนมัสการรอยพระพุทธรูปบาทบนยอดเขาวงพระจันทร์เป็นจำนวน ๗ ครั้งติดต่อกันจะได้ขึ้นสวรรค์ ซึ่งก็เป็นเรื่องน่าคิดเหมือนกัน เพราะการเดินทางเพียงครั้งเดียวก็ทำให้คนปวดขาไปหลายวัน แต่ความจริงแล้ว เมื่อใครก็ตามขึ้นไปถึงยอดเขาแล้วจะเกิดความภูมิใจ และได้เห็นทิวทัศน์อันสวยงามรอบๆ ตัว เสมือนได้ขึ้นสวรรค์เหมือนกัน

ก่อนที่จะขึ้นไปยังยอดเขาวงพระจันทร์^{นี้} ที่เชิงเขาเราจะผ่านศาลเจ้าแม่ดอกกรัก และศาลเจ้าแม่ชีสัพยง^{นี้} ตั้งอยู่ สำหรับศาลเจ้าแม่ชีสัพยง^{นี้}มีประวัติเล่าสืบกันว่าเป็นศาลเจ้าศักดิ์สิทธิ์ที่มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์เป็นที่เคารพนับถือของชาวลพบุรีมาก แม่ชีสัพยง^{นี้}เล่ากันมาว่าเป็นผู้มีอิทธิฤทธิ์ในทางล่องหนหายตัว และพิทักษ์รักษาแก่ผู้ประพฤติธรรม วันดีคืนดีแม่ชี^{นี้}จะปรากฏให้เห็นและมักแสดงปฏิหารย์ต่างๆ อยู่เสมอ จากตำนานเรื่องแม่ชีสัพยง^{นี้} เล่ากันต่อๆ มาดังต่อไปนี้

มีพระสนมของพระมหากษัตริย์องค์หนึ่ง มีรูปร่าง
กิริยามารยาท และการปรนนิบัติดูถูกระราชหฤทัยมาก จึง
ได้เลื่อนเป็นสนมเอก พวกสนมอื่น ๆ จึงอิจฉาริษยาและ
กลั่นแกล้งต่าง ๆ นานา จนนางไม่สามารถทนอยู่ได้ จึงได้
หนีออกจากพระราชฐานโดยมิได้กราบทูลให้พระราชสวามี
ทราบ นางได้ไปศึกษาธรรมกับสำนักอาจารย์ต่าง ๆ หลาย
แห่ง จนกระทั่งมาถึงเทือกเขาวงพระจันทร์ นางได้บวชชี
และศึกษาหลักธรรมวินัย พร้อมทั้งปฏิบัติธรรมทางวิปัสณา
กรรมฐานกับอาจารย์องค์หนึ่ง จนกระทั่งสำเร็จธรรม และ
สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ นางจึงได้นำสัการลาอาจารย์
กลับไปเยี่ยมเยียนพ่อแม่ญาติพี่น้องและพระราชสวามีของ
นาง โดยนางได้สำแดงเดชเหาะเหินเดินอากาศไป ชั้นแรก
ก็แวะเยี่ยมเยียนพ่อแม่และญาติพี่น้อง แล้วจึงไปเฝ้าพระ-
ราชสวามี นางได้กราบถวายบังคมทูลเรื่องราวของนางทั้ง
หมดให้ฟัง แต่พระราชสวามีไม่ยอมเชื่อ จึงทรงตรัสว่าถ้า
หากนางสำเร็จจริงก็จงกลับไปที่เขาวงพระจันทร์ภายในวัน
เดียวและนำเอาผลหมากรากไม้จากที่นั่นมาเป็นพยาน แม่-
ชีก็รับคำแล้วลองหนีไป และสามารถนำผลไม้ต่าง ๆ มาให้
พระราชสวามีตามพระราชประสงค์ องค์พระราชสวามีเห็น

ตั้งนั้นก็เกิดความเลื่อมใส ลตองค์ลงการวะแม่ชีสัพยง ๆ
 จึงเทศนาสั่งสอนพระธรรมให้องค์ราชาและข้าราชการบริพาร
 ฟัง แล้วนางก็ลากลับไปปฏิบัติธรรมยังเขาวงพระจันทร์
 จนอายุล่วงเข้าสู่วัยชรา ก็ถึงซึ่งมรณกรรม บรรดาศิษยา-
 นุศิษย์ ก็ได้นำศพขึ้นตั้งบนเชิงตะกอนแล้วจุดไฟเผา ขณะ
 นั้นก็ปรากฏเห็นรูปแม่ชีสัพยงนั่งพนมมือลอยขึ้นไปบน
 อากาศกับเปลวไฟและควันดำนั้น ต่อมาชาวบ้านจึงสร้าง
 ศาลเจ้าให้แม่ชีสัพยง เพื่อเป็นที่กราบไหว้บูชาอยู่มาจน
 ปัจจุบันนี้

เมื่อผ่านศาลเจ้าแม่ชีสัพยงไปแล้ว ก็จะเดินขึ้นไป
 ตามบันได บางตอนจะเป็นทางลาดเฉย ๆ ก็มี สองข้างทาง
 จะมีป่าไม้ไผ่ร่มรื่นดี และจะพบศาลาต่าง ๆ มีพระพุทธรูป
 ประดิษฐานอยู่ด้วย จะแวะนมัสการเสียก่อนเพื่อพักผ่อน
 ให้หายเหนื่อยไปด้วยก็ได้ ถ้าหากเป็นฤดูเทศกาล คือ กลาง
 เดือนสามแล้วสองข้างทางจะมีร้านอาบน้ำร้านแต่งตัว โดย
 เสียค่าบริการบ้างเล็กน้อย ซ้ำยังมีขอกานนั่งเรียงรายกันไป
 จนถึงยอดเขาทีเดียว

ก่อนจะถึงยอดเขาเราจะพบพระพุทธรูปยืนองค์ใหญ่
 ประดิษฐานอยู่องค์หนึ่ง สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ นี้เอง บน

ยอดเขาจะแบ่งออกได้เป็น ๓ ชั้นด้วยกัน คือ ชั้นล่างสุด
 เป็นราวระฆังแขวนเรียงรายอยู่หลายใบ ถัดไปอีกเล็กน้อย
 ก็เป็นศาล มีพระพุทธรูปอยู่ ๒ องค์ คือ พระสังฆาย และ
 รูปปั้นหลวงพ่อโอภาสี ชั้นที่สองมีรูปแม่ธรณีบีบมวยผม
 และพระพุทธรูปปางประทานพร ชั้นที่สามซึ่งเป็นชั้นสูงสุด
 ทางขวามือมีพระพุทธรูปปางมารวิชัย ทางซ้ายมือเป็นศาล
 เจ้าแบบเก็งจิ้น ภายในมีเทวรูปประดิษฐานอยู่หลายองค์
 ถัดไปเป็นเสาสูงคล้ายหลักเมืองและลิกเข้าไปอีกเล็กน้อย
 ทางขวามือเป็นศาลเจ้าแบบจิ้นมีเทวรูปประดิษฐานอยู่มาก
 มาก และทางซ้ายมือสุดซึ่งเป็นทางทิศใต้ชะง่อนผา จะมี
 รอยพระพุทธรบาทจำลองประดิษฐานอยู่สำหรับคนไปนมัส-
 การแวะปีตทอง ที่ศาลาจะมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ให้
 คนได้กราบไหว้สักการะ เมื่อขึ้นมาถึงบนนี้แล้ว จะมองเห็น
 ทิวทัศน์รอบ ๆ ใต้สบาย มองลงดูทิวทัศน์เบื้องล่างก็
 จะเห็นอยู่ลึ ๆ สวยงามมาก บางที่มีเมฆหนา ๆ จะพบเมฆ
 ลอยอยู่ใกล้ ๆ ต่ำ ๆ ต้วย ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของ
 รอยพระพุทธรบาทจำลอง จะมีถ้ำเล็ก ๆ ถ้ำหนึ่ง เรียกว่า
 ถ้ำท้าวภกชนาก ภายในถ้ำเปิดออกเป็นหน้าผาสูงลิ่ว ภายใน
 มีรูปปั้นหญิงคนหนึ่ง เคยมีเรื่องเล่ากันว่า

ครั้งหนึ่งทีพระรามปราบปรามพญายักษ์ ได้ใช้ลูก
ศรลูกหนึ่งทำด้วยต้นกก แผลงมาถูกยักษ์ ชื่อท้าวอุณาราช
แล้วก็ปลิวมาติดตริงแน่นอยู่กับภูเขาลูกนี้ แล้วพระรามก็
สาปให้ยักษ์นั้นทนทุกข์ทรมานอยู่ที่นั่นจนกว่าพระศรีอาริย์
จะมาโปรด นางศรีพระจันทร์ลูกสาวท้าวอุณาราชจึงมา
ปรนนิบัติพ่อพร้อมกับพยายามทอผ้าผืนหนึ่งด้วยใยบัว เพื่อ
จะถวายพระศรีอาริย์ ยักษ์นั้นจึงเรียกกันว่าท้าวกกขนาก มี
เคล็ดลับอยู่อันหนึ่งว่าถ้าหากได้น้ำส้มสายชูมารดดอกท้าว
กกขนาก ศรก็จะหลุดออกได้ พระรามได้ให้หนุมานเฝ้ายักษ์
ตนนไว้ แต่หนุมานก็ให้ไก่แก้วอยู่เฝ้า ถ้าเห็นศรเขยอน
จะหลุดไถ่ก็จะขันขัน หนุมานก็จะเหาะมาตอกศรอีก การ
ตอกศรนี้แต่ละครั้งจะทำให้เกิดประกายไฟลุกไหม้ ดังนั้น
ชาวเมืองลพบุรีจึงต้องระมัดระวังไฟไหม้เป็นพิเศษ

นางศรีพระจันทร์ปรนนิบัติพ่ออยู่นาน ก็ไม่ปรากฏ
ว่าพระศรีอาริย์มาโปรดสักที นางจึงมีความโทมสน์มาก ได้
ระบายความคับแค้นออกมาเป็นเสียงเพลงในทุกลีวันเพ็ญ
จนในที่สุด นางก็ตรอมใจตายอยู่ในถ้ำต่อหน้าท้าวกกขนาก
ซึ่งต่อมาก็ตายตามลูกสาวไป ด้วยเหตุนี้เองจึงเรียกเขาลูกนี้
ว่า เขานางพระจันทร์ ต่อมาการเรียกเขานางพระจันทร์ก็

เลื่อนลงไป ประกอบกับเขาลูกนี้มีลักษณะเหมือนพระจันทร์
ครึ่งซีก คนจึงนิยมเรียกกันว่า เขาวงพระจันทร์

ทางด้านทิศใต้ของภูเขาสูงนี้ จะมียอดเขาอีกยอด
หนึ่งติด ๆ กันมีบันไดและทางลาดถึงกัน มีชื่อว่าเขาช่อง
กระจก ที่ภูเขาช่องกระจกจะมีสถานีสื่อสารของกองทัพ
อากาศ สามารถติดต่อได้ทั่วประเทศตั้งอยู่มีอุปกรณ์การสื่อ-
สารทันสมัยมาก และยังเป็นสถานีถ่ายทอดโทรทัศน์ของ
กองทัพบกอีกด้วย ระหว่างเขาสองลูกจะมีลานกว้าง ๆ ให้
เครื่องบินเฮลิคอปเตอร์มาลงเพื่อส่งสิ่งของและสัมภาระได้
ด้วย

วัดหลวงรัตนาราม

ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอโคกสำโรงประมาณ ๓
กิโลเมตร มีชื่ออีกชื่อหนึ่งว่า “วัดหลวงศรีศาสดาราม”
เดิมเป็นวัดร้าง สร้างใหม่เมื่อราว พ.ศ. ๒๔๙๖ ยังมีซาก
โบราณวัตถุสถานเหลืออยู่มากมาย เช่น ซากโบสถ์ ฐาน
พระอุโบสถ ฐานพระเจดีย์ และเศษชุดได้พระเครื่อง เมื่อ
ปี พ.ศ. ๒๕๑๐

วัดร้างในท้องที่อำเภอโคกสำโรง

ในท้องที่อำเภอโคกสำโรงมีวัดร้างอยู่ไม่มากนัก เท่าที่กรรมการศาสนาได้สำรวจไว้และพิมพ์รายชื่อวัดไว้ในหนังสือทำเนียบวัดในราชอาณาจักรไทย เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๖ มีวัดร้างในท้องที่อำเภอโคกสำโรงอยู่เพียง ๗ วัดด้วยกัน คือ

๑. วัดเนินประตู่
๒. วัดคลองสายบัว (๒ วัดนี้ อยู่ในตำบลห้วยโป่ง)
๓. วัดโคกพรม (ตำบลหลุมข้าว)
๔. วัดโคกกลุ่ม
๕. วัดโพธิกลาง
๖. วัดโคกสนัญ
๗. วัดโพธิชุม (๔-๗ อยู่ในท้องที่ตำบลสระโบสถ์)

❀